

Не менш важливими є наступні вимоги до аудиторської фірми:

- аудиторам забороняється займатись виробничою, посередницькою, торгівельною діяльністю, проте заборона не поширюється на отримання дивідендів від акцій та доходів від інших корпоративних прав;
- керувати аудиторською фірмою може тільки аудитор;
- аудиторська фірма повинна мати добру репутацію, інакше вона буде виключена з Реєстру за рішенням Органу суспільного нагляду за аудиторською діяльністю.

За недотримання вищезгаданих вимог, неналежне професійних обов'язків, недотримання міжнародних стандартів до аудитора можуть застосовуватися стягнення у вигляді попередження, призупинення права на надання послуг, штрафу і, щонайгірше, виключення аудитора з Реєстру. Тому, аудиторській фірмі необхідно розуміти покладену на неї відповідальність і формувати свою діяльність відповідно Закону та Міжнародним стандартам, це сприятиме також формуванню досконалої репутації, що стане запорукою затребуваності та успіху.

Список використаних джерел:

1. Додаток до Міжнародних стандартів контролю якості, аудиту, огляду, інших завдань з надання впевненості та супутніх послуг (частина III) [Електронний ресурс]. - Режим доступу:
https://www.apu.net.ua/attachments/article/1151/2017_%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%8C3.pdf;
2. Про затвердження Порядку проведення перевірок з контролю якості аудиторських послуг : Наказ від 17.09.2019р. № 1026/33997 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://www.apu.com.ua/wp-content/uploads/2019/10/%D0%BD%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B7-%D0%9F%D0%9E%D0%A0%D0%AF%D0%94%D0%9E%D0%9A-%D0%B7%D0%B0%D1%82%D0%B2%D0%B5%D1%80%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B8%CC%86.pdf>;
3. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: ЗУ № 2258 – VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19>;

Щирба М.Т.

кандидат економічних наук, доцент

Лапуць І.

здобувач другого (магістерського) рівня

Тернопільський національний економічний університет

м. Тернопіль, Україна

ОРГАНІЗАЦІЯ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

В сучасних економічних умовах, коли підвищуються вимоги до ефективності бізнесу, раціонального використання обмежених ресурсів та відповідності швидко мінливого законодавства, все більшого значення набуває функція внутрішнього аудиту як елементу корпоративного управління.

Добре вибудована функція внутрішнього аудиту допомагає вищому керівництву, раді директорів і акціонерам мати об'єктивну інформацію про стан бізнесу та напрямки його вдосконалення.

Після того як відбувається відділення функції володіння від функції управління, у власників з'являється основний канал інформації про бізнес - управлінська звітність і доповіді менеджменту. Але для отримання достовірної та об'єктивної інформації про бізнес власникам необхідний ще один канал, який інформує про реальний стан справ. Цю роль, як правило, виконує внутрішній аудит.

Керівник служби внутрішнього аудиту адміністративно підпорядковується одноосібному виконавчому органу (генеральному директору, президенту і т.д.), а функціонально - або акціонерам безпосередньо, або раді директорів чи ревізійній комісії, якщо вона створена.

Внутрішній аудитор перевіряє, наскільки ефективно використовуються ресурси компанії, чи правильно функціонують процеси, досягаються стратегічні і тактичні цілі. За результатами перевірки внутрішні аудитори розробляють рекомендації щодо вдосконалення бізнесу.

Підхід до організації системи внутрішнього аудиту істотно залежить від розміру і специфіки підприємства, його корпоративної структури. Як орієнтир можна використовувати чисельність і річний дохід, встановлені законодавством в якості критеріїв розміру підприємства[1].

Для мікропідприємств з чисельністю до 10 осіб функція внутрішнього аудиту не потрібна, так як власник має можливість самостійно контролювати роботу компанії. Для таких підприємств треба спочатку побудувати зручні і гнучкі бізнес-процеси з мінімально необхідними контрольними процедурами. При високій автоматизації бізнесу можна запрошувати раз на рік фахівців для аудиту ІТ- систем.

Для малих підприємств може бути невигідно тримати внутрішнього аудитора на постійній основі, а зручніше раз або два на рік проводити комплексну перевірку основних бізнес-процесів сторонніми силами з поданням звіту безпосередньо власнику.

Середні підприємства вже можуть ввести посаду внутрішнього аудитора, який буде проводити самостійні перевірки або залучати на внутрішні аудити за істотними процесами сторонніх консультантів на щорічній основі, при цьому власний співробітник зможе перейняти досвід і методологію зовнішнього підрядника і при розширенні діяльності компанії організувати ефективну службу внутрішнього аудиту.

Великим підприємствам з істотним обігом коштів вже доцільно створювати службу з невеликою кількістю аудиторів без чіткої спеціалізації (за винятком виділеного ІТ-аудитора), періодично залучати експертів з окремих напрямків, наприклад таким, як будівництво, якість продукції, розслідування шахрайства тощо.

Для дуже великих компаній, фактично корпорацій, необхідна повноцінна служба внутрішнього аудиту, що включає аудиторів різної спеціалізації і кваліфікації. Якщо ж компанія має кілька великих територіально віддалених підрозділів, то доцільно призначати аудиторів, які працюють в цих підрозділах на постійній основі, які б функціонально підпорядковувалися внутрішнього аудиту в головному офісі. Якщо ж підрозділів дуже багато і вони всі приблизно однакового розміру (наприклад, в компаніях роздрібної торгівлі), доцільніше мати централізовану аудиторську службу, яка перевіряє підрозділи на вибірковій основі з урахуванням рівня ризику своїми силами або із залученням зовнішніх фахівців.

Конкретна кількість аудиторів для корпорацій залежить від розміру виручки і галузі компанії, при цьому для орієнтури можна використовувати статистичні звіти GAIN міжнародного Інституту внутрішніх аудиторів [2]. Згідно Дослідженню поточного стану і тенденцій розвитку внутрішнього аудиту в Україні за в більшості компаній чисельність служби внутрішнього аудиту складає від 1 до 10 чоловік, і лише невеликій групі - 10 до 30 осіб, і в найближчі роки істотної зміни чисельності не планується.

Оскільки завданням внутрішнього аудиту є оцінка і підвищення ефективності процесів управління ризиками, внутрішнього контролю та корпоративного управління, то підходи, які

використовуються службою внутрішнього аудиту, повинні враховувати рівень зрілості системи управління ризиками та внутрішнього контролю [3, с.56].

Це означає, що при наявності нестачі в будь-якому з елементів системи управління ризиками та внутрішнього контролю внутрішньому аудиту необхідно проаналізувати «дорожню карту» впровадження цієї системи, довгострокові плани керівництва щодо розвитку підприємства, а також доцільність впровадження цього елемента на поточному етапі з точки зору оптимальності витрат і результатів. Наприклад, відсутність автоматизації процесу управління на ранньому етапі застосування не буде недоліком, якщо поточні інструменти (наприклад, Excel), що використовуються менеджментом, дозволяють здійснювати базові процеси управління ризиками та внутрішнього контролю, а автоматизація включена в «дорожню карту» розвитку системи управління ризиками та внутрішнього контролю.

Можна виділити п'ять рівнів зрілості системи управління ризиками та внутрішнього контролю для компаній, що знаходяться на різних етапах свого розвитку.

Базовий рівень характерний для невеликих компаній, нещодавно сформованих або працюють в сфері малого бізнесу. Бізнес-процеси не формалізовані та виконуються співробітниками виходячи з їх кваліфікації, інтуїції і розуміння поточної ситуації, що призводить до зниження передбачуваності і повторюваності процесів, так як вони істотно залежать від людського фактора. Рішення приймаються в режимі «ручного управління», що може в окремих галузях призводити до підвищеного ризику шахрайства та зловживань.

Рівень, що розвивається характерний для середніх і великих компаній, які розуміють необхідність формалізації процесів і через збільшення обсягу операцій вже не можуть управлятися вручну. На цьому етапі ключові бізнес-процеси описані, мінімально необхідні заходи з управління ризиками впроваджені.

Середній рівень характерний для компаній, що виходять на біржу або залучають інвесторів. Тут ведеться цілеспрямована робота по формалізації процесів і системи управління ризиками та внутрішнього контролю за певною методологією. Більшість процесів працює ефективно без необхідності постійного ручного втручання. Заходи з управління ризиками та контрольні процедури регулярно виконуються, документація по системі управління ризиками та внутрішнього контролю підтримується в актуальному стані.

Високий і передовий рівні зрілості характеризуються фокусом на оптимальність системи управління ризиками та внутрішнього контролю, що має на увазі її економність з точки зору витрат і високу швидкість її функціонування насамперед за рахунок коштів автоматизації. На цьому рівні компанії, як правило, обмінюються досвідом і порівнюють свою практику системи управління ризиками та внутрішнього контролю з лідерами галузі, намагаючись впровадити найбільш просунуті техніки роботи.

Еволюція функції внутрішнього аудиту проходить кілька стадій паралельно з розвитком компанії і її системи управління ризиками та внутрішнього контролю [4, с. 40]. Якщо в компанії не формалізовані процеси і механізми контролю, нерідкі випадки шахрайства і порушення законодавства, то аудиторам доводиться виявляти ці факти і пропонувати заходи по їх запобіганню, виконуючи роль ревізора. Надалі, коли механізми запобігання помилок і шахрайства збудовані, аудитори тестують ці механізми на ефективність.

У найбільш просунутих компаніях внутрішній аудит виступає як стратегічний консультант, критично оцінюючи затверджені керівництвом стратегічні ініціативи і допомагаючи компанії не відхилитися від обраного курсу.

Це не означає, що, переходячи, наприклад, до тестування контрольних процедур, внутрішній аудит відмовляється від виявлення індикаторів шахрайства. На практиці всі ці три ролі внутрішнього аудиту (ревізор, аудитор та консультант) здійснюються одночасно, але в різних пропорціях. Це знаходить своє відображення в річному плані робіт і організаційній структурі внутрішнього аудиту. Часто до складу підрозділу з внутрішнього

аудиту входить група з розслідування шахрайства, а завдання на аудит можуть включати як стандартне тестування системи внутрішнього контролю в бізнес-процесах, так і консультації за запитом менеджменту.

Список використаних джерел:

1. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні. Закон України № 996-14 від 16.07.1999 року (із змінами і доповненнями). [Електронний ресурс]. / Режим доступу www.ligazakon.ua.

2. GAIN Benchmarking Tool. URL: <https://na.theiia.org/services/gain/Pages/Gain-Benchmarking.aspx> (дата обращения: 07.05.2016).

3.Макеєва О. Перспективи розвитку внутрішнього аудиту в Україні/ О.Макеєва // Економіст. – 2010. – №6, – С. 54-57.

4.Чуєнков А.Є. Сутність та організація служби внутрішнього аудиту/ А.Є.Чуєнков // Економічний часопис - XXI. – 2010, – №7-8, – С. 38-42.